

СТАНОВИЩЕ

от

Доц. д-р Клара Георгиева Докова, д.м.
Декан на ФОЗ, Медицински университет "Проф. д-р П. Стоянов" - Варна

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен "Доктор"
в област на висшето образование 7. „Здравеопазване и спорт“,
професионално направление 7.4 „Обществено здраве“

Тема на дисертационния труд: „Формиране на професионалните
компетентности на рентгеновите лаборанти, съобразно европейските стандарти и потребностите на съвременното здравеопазване“

Автор: Мариана Живкова Йорданова

Със Заповед No P-109-297/27.09.2019 г. на Ректора на Медицински университет „Проф. д-р П. Стоянов“ – Варна е определено да бъде член на Научно жури, а с протокол от първото му неприсъствено заседание е определено да представя становище по процедурата за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“ на преподавател Мариана Йорданова, докторант на самостоятелна подготовка в Докторската програма по „Управление на здравните грижи“ към Медицински Университет „Проф. Д-р П. Стоянов“ – Варна, Факултет „Обществено Здравеопазване“, Катедра „Здравни грижи“, в област на висше образование: 7.Здравеопазване и спорт, професионално направление: 7.4.Обществено здраве.

1. Кратки данни за кариерното развитие на докторанта

Професионалният път на Мариана Йорданова започва през 1982 г. след завършване на средно специално образование в Институт за подготовка на здравни кадри, Пловдив с профил „Рентгенов лаборант“. Следвайки стремежа за развитие и продължаване на образованието си Мариана Йорданова придобива ОКС Бакалавър по Управление на здравните грижи и две Магистърски степени - по педагогика в Софийски университет „Кл. Охридски“ и по Управление на здравните грижи от МУ Варна.

След завършването на базовото си образование Мариана Йорданова започва работа като рентгенов лаборант в отделение по Лъчелечение към Онкологичен диспансер – Варна, а след това последователно работи в Първостепенна общинска болница – Шумен и Военноморска болница Варна като Старши РЛ.

От 2002 г. започва работа като преподавател в Медицински колеж – Варна в новосъздадената по швейцарски проект специалност „Рентгенов лаборант“. От 2003 г. и до момента е Ръководител на УС „Рентгенов лаборант“. От 2015 година е докторант в самостоятелна подготовка в Катедра „Здравни грижи“. Научните й интереси са в областите образна диагностика и работата със студенти. Има над 30 публикации в тези области и множество участия в научни форуми у нас и в чужбина.

Член е на БАПЗГ и Асоциацията на рентгеновите лаборанти от образната диагностика и терапия.

2. Актуалност на тематиката

Дисертационният труд на Мариана Йорданова е посветен на актуален и полезен за практиката и образованието на рентгеновите лаборанти (РЛ) проблем свързан с изграждането на професионалните компетентности на тази важна група здравни професионалисти.

В съвременното общество темата за професионалните компетентности постигнати на всички нива от образователния процес е изключително важна, като за осигуряването на добри резултати е създадена Европейска квалификационна рамка. В сферата на здравеопазването почти всяка отделна професия се стреми и разработва специфични за съсловието професионални компетентности, които трябва да бъдат постигнати в съответните образователни степени. В това отношение от 2015 г. до момента Европейската федерация на рентгенологичните дружества ежегодно актуализира специфичните за РЛ професионални компетентности. В този смисъл темата на настоящия дисертационен труд е изключително актуална, защото е насочена към приоритетната цел за критична оценка на професионалните компетентности на динамично развиващата се професия на рентгеновите лаборанти в контекста на новия за Европа и за страната ни компетентностен подход в образователния процес.

3. Познаване на проблема

Дисертационният труд е представен в общ обем от 170 страници, от които 46 са преглед на научната литература. Литературният обзор е добре структуриран, задълбочен и обстойен, основаващ се на 186 източника, от които половината са от последните десет години, 85 са на кирилица, 101 на латиница. Книгописът илюстрира широката осведоменост и актуална информираност на автора.

Демонстрирано е добро познаване на ключовите международни стратегически решения, значими проекти и теоретични модели, задаващи рамката за проучване и анализ на проблема “професионални компетентности във висшето образование” и по-конкретно в образованието на рентгеновите лаборанти. Доброто познаване на литературата и способността за обобщаване са позволили извеждане на изследователските проблеми.

Целта на дисертационния труд е ясно и точно формулирана, изведени са пет изследователски задачи (третата с две под - задачи) и пет работни хипотези.

4. Методика на изследването

Основно достойнство на дисертационния труд на Мариана Йорданова е използваната разнообразна комплексна методика за постигане на целта и задачите, съчетаваща систематично проведено теоретично изследване, допълнено от емпирични качествено и количествено изследване.

Теоретичното изследване е представено от систематичен преглед на научните публикации и достъпната учебна документация за специалност „Рентгенов лаборант” за 42 страни от целия свят. Този широк документален преглед, базиращ се на предварително разработена теоретична рамка създава добра база за адекватна оценка на образованието на професионалистите - рентгенови лаборанти в България.

Особено ценен и иновативен е сравнителният анализ на нормативната уредба, регламентираща обучението на рентгеновите лаборанти в България в т.ч. Единните държавни изисквания за специалност РЛ, Наредба 1/08.02.2011г. в частта им за дейностите, които РЛ

могат да извършват самостоятелно и под контрол на лекар, квалификационната характеристика и учебните програми на дисциплините със съдържанието на компетентностната рамка за специалността разработена и ежегодно актуализирана от професионалната Европейска федерация на рентгенологичните дружества.

Качественото проучване разкрива мнението на експерти в областта на радиологията, самите те РЛ или лекари, обучаващи и/или работещи в екипи с РЛ по теми свързани с изключително актуалните световни тенденции за разширяване на професионалните компетентности и обхвата на самостоятелната работа на РЛ в отговор на динамично развиващите се технологични иновации. Информацията, събрана чрез полу-структурирани интервюта с обща продължителност над 6 часа е аудиозаписана, в последствие транскрибирана, обработена и представена съобразно възприетите стандарти.

Количественото емпирично проучване е проведено сред 347 респонденти от различни групи и е насочено към отговор на въпроси доколко компетентностите заложили в общата Европейска квалификационна рамка се постигат в обучението на рентгеновите лаборанти, факторите, които повлияват формирането на професионални компетентности и гарантират готовността за самостоятелно практикуване на професията. За всяка специфична група респонденти е разработен подходящ инструментариум.

5. Характеристика и оценка на резултатите и приносите на дисертационния труд

Резултатите от дисертационния труд и тяхното обсъждане са добре структурирани съобразно поставените задачи. В самостоятелни раздели са обособени резултатите от теоретичното изследване в неговия систематичен документален преглед, последвано от сравнителния документален анализ на българските нормативни документи с Европейските професионални препоръки за компетентностите на рентгеновите лаборанти. Следват резултатите от качественото изследване, като в обсъждането им са изтъкнати ограниченията на избраната методика и резултатите от количественото структурирано анкетно проучване.

Всички проучвания са подчинени на избраните в литературния обзор основополагащи европейски документи, регламентиращи компетентностния подход във висшето образование и конкретно за формиране на професионалните компетентности на рентгеновите лаборанти, която преминава като водеща нишка в целия дисертационен труд и гарантира актуалност, конкретност и обективност на дискусията по разглеждания проблем.

Особено ценни и практически ориентирани са резултатите от сравнителния анализ на българските нормативни документи със съдържанието на рамката за професионални компетентности на Европейската федерация на рентгенологичните дружества. Именно те обективизират адекватното съдържание на Единните държавни изисквания за специалност „Рентгенов лаборант“; очертават ясно потребностите от разширяване на обучението в сферите „Математическа грамотност“, „Изследвания и одит“ и „Лично и професионално развитие“. По много логичен начин установените пропуски в дисциплините, регламентирани от ЕДИ кореспондират с установената в количественото проучване ниска оценка на участието в научни изследвания като значим фактор за формиране на професионалните компетентности на РЛ.

Сравнителните теоретични проучвания изтъкват спешната нужда от промени в Наредба 1, която регламентира практическите дейности на рентгеновите лаборанти.

Високо оценявам не само избора на полу-структурирани интервюта, като метод за регистриране на емпирична информация, но и резултатите от качественото проучване на мнението на експертите за разширяване обхвата на самостоятелна работа на рентгеновите лабо-

ранти, продиктуван от изискванията на организацията на работата в реална практическа среда.

Изводите са ясно формулирани, практически ориентирани, следват поставените изследователски задачи и логически произтичат от получените резултати. На базата на резултатите са изведени предложения /препоръки, адресирани към съответните институции и експерти.

Трудът има значителни теоретико-познавателни и практико-приложни приноси, част от които имат оригинален характер. Настоящият дисертационен труд представлява първо по рода си целенасочено и задълбочено изследване на процеса на формиране на професионални компетентности на рентгеновите лаборанти, съобразно европейските стандарти и потребностите на съвременното здравеопазване.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Във връзка с дисертационния труд са представени три пълнотекстови публикации. Две от статиите са в международно списание *Journal of Advance Research in Medical & Health Science*, третата от статиите е публикувана в електронно списание с отворен достъп „Педагогически форум“ на Тракийски университет, Стара Загора.

Във връзка с дисертационния труд докторантката представя и три участия в научни форуми в България.

Във всички публикации и участия, свързани с дисертационния труд Мариана Йорданова е самостоятелен или първи автор, което доказва личното ѝ участие в проведените изследвания, получените резултати и приноси.

7. Автореферат

Авторефератът е изготвен според изискванията и отразява напълно съдържанието на дисертационния труд. Онагледен е добре с информативни таблици и фигури.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният дисертационен труд е на актуална тема, изпълнен прецизно с комплексна методика, предоставя нови знания допринасящи за развитие на практиката и образоването на рентгеновите лаборанти със значими теоретични и приложни приноси с оригинален характер.

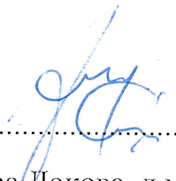
Дисертацията отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на МУ - Варна.

Дисертационният труд показва, че Мариана Йорданова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Гореизложеното ми дава основание убедено да дам *положителна оценка* за представения дисертационен труд и *предлагам на научното жури да присъди образователната и научна степен „Доктор“* на Мариана Йорданова в докторска програма по „Управление на

здравните грижи” в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт,
професионално направление 7.4. Обществено здраве.

27.09. 2019 г.

Изготвил становището: 

Доц. Д-р Клара Докова, д.м.